

CAPUT XXVIII.

Ad Num. 1.

1 **A**estimatio eorum, quæ in dotem traduntur, aliquoties fit ut venditio contrahatur, aliquoties ut constet de singulorum pretio, ut si aliqua pereant, quæ maritus supplere teneatur, opus non sit valorem probare, l. Si inter virum 21. D. de iure dot. Ant. Gom. in l. 50. Tauri, num. 44. vers. Quod tamen intellige, Molin. de iust. & iur. tract. 2. disp. 426. num. 4. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 5. gloss. 8. part. 13. n. 7. Fachin. controvers. lib. 12. cap. 74. vers. Tertiò quia. Amat. cum plurimis variar. resol. 49. num. 4. & 5.

2 Evenit ut de dotis æstimatione per instrumentum appareat, ejus causâ latente. Et quoniam plurimum interest, an emptio per æstimationem contracta censetur, necne, id oportet investigare. Igitur in dubio præsumitur maritus bona dotalia, quæ æstimata accepit, tacitè sibi emisse. Greg. Lop. in l. 18. gloss. 2. tit. 11. part. 4. Petr. Barbosa in l. E-æstimatis, ff. solut. matrim. num. 3. Cancr. variar. part. 1. cap. 9. num. 122. Mascard. de probat. concl. 663. num. 8. Menoch. lib. 3. præf. 74. n. 3. Ursil. ad Afflic. decis. 270. num. 2. Mantic. de tacit. & ambig. convent. lib. 12. tit. 28. n. 4. & alii ferè innumerati apud Merlin. de pignor. lib. 2. q. 19. num. 2. Aug. Barbosa collect. l. Quoties, C. de iur. dot. ac Hermos. in l. 22. gloss. 5. n. 21. tit. 5. part. 5. quod nedum favore dotis in dict. l. Quoties, constitutum est, nam mulieris interest bona dotalia in virum transferri, ut ipse periculo eorum subiciatur, Cujac. lib. 6. q. Pauli in l. 70. ff. solut. matrim. Petr. Barbosa n. 5. sed etiam quia regulariter in omnibus æstimationem venditionis causâ fieri creditur, nisi aliud constet. Aug. Barbosa alios referens collectan. l. Si inter virum, num. 4. C. de iur. dot. Mascard. cum pluribus sup. n. 1. Menoch. sup. præf. 34. num. 4.

Attamen si dubitetur, an æstimatione intercesserit, facta non præsumitur. Cujac. ubi proximè, Merlin. num. 107. qui n. 44. aliud sentire videtur favore mulieris.

Vers. Primum etenim.

3 Si dos constituatur eo pacto, ut res

dotales per arbitros æstimentur, æstimata iudicabitur, ac venditio contracta, etsi nunquam arbitrium accedat; nam boni viri iudicio pretium assignatum intelligitur juxta tempus dotis receptæ. Tusch. lit. E. concl. 623. num. 17. Mascard. num. 5. Ursil. n. 4. Menoch. n. 5. Giurba ad consuet. Messan. cap. 25. n. 8. Trentac. variar. lib. 3. tit. de iur. dot. resol. 1. n. 4. Aug. Barbosa collect. d. l. Quoties, n. 3. de quo contrâ sentiunt Mantic. d. tit. 28. num. 9. vers. Sed considera, Petr. Barbosa num. 51. & Merlin. num. 41. ubi distinguit limitans conclusionem, ut non procedat quoties certi designantur arbitri, qui munus suum non subiverunt.

Sed communi sententiæ ut consuletur asserendum est, quod etsi in contractu venditionis, si pretium consecratur in arbitrium tertii, qui renuit, aut nequivit constituere, actus irritus habeatur, l. fin. C. de contr. empt. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. n. 9. Hermos. in l. 9. gloss. 3. in fin. tit. 5. p. 5. Pichard. in §. Præsumptum, num. 34. Inst. de emptio. nihilominus id favore dotis in ea non procedit; nam ut præmissi num. 2. utilis est mulieri, si æstimata tradatur: sed altera specialitatis ratio reperitur, cum ceteri, non subsistente venditione, propria retineant, quæ distrahere intendebant: non sic mulier, cui non licet bona dotalia à viro recuperare, matrimonio constante; ideirò æquitati congruit, ut conventio de dote æstimata tradenda, eo modo quo possit, sustineatur, pretio pro boni viri arbitrio constituto: quod in huiusmodi contractibus maximè locum obtinet, l. Jure succursum 7 §. fin. de iur. dot. alioqui mulier decepta versaretur in damno, si res dotales casu perirent apud virum.

Vers. Secundo apparet.

Si marito tradatur fundus pro pecunia sibi in dotem promissa, emptio contrahitur, & dos æstimata habetur, solutoque matrimonio non fundus, sed quantitas debet restitui, cum ille dotalis non fiat. Merlin. d. quæst. 19. num. 33. & 47. cum seqq. Menoch. lib. 3. præf. 74. num. 6. Fachin. controvers. lib. 12. cap. 74. vers. primò quia. Giurb. sup. n. 11. Trentacinq. num. 13. Gratian. discept. cap. 38. num. 29. Aug. Barbosa ubi proximè, Molin. d. disp. 426. num. 12. Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. part. 13. n. 26. Azaved. in

in l. 35. n. 8. tit. 18. lib. 9. Recop. Leonard. de usur. quæst. 78. num. 53. Quod ampliat etiam expressim adiciatur, quod fundus dotalis existat, quia id accipitur impropiè, ut maneat speciali hypotheca restrictus pro dotis securitate Fachin. d. cap. 74. vers. Ad evitandum, Merlin. num. 63. ubi alii. Simili modo si promittantur marito mille solvenda in ædibus, vel aliis immobilibus, dos æstimata censetur, & ille poterit vel quantitatem reddendo liberari. Merlin. num. 87. Fontanell. num. 74. At restringi poterit conclusio principalis, si considerabilis reperiretur excessus inter pretium fundi, & dotis quantitatem, quia venditio non præsumitur, ex infra dicendis num. 50.

Vers. Tertiò, quod mihi.

6 Si qua mulier priori marito mille in dotem dedisset, & secundo nubens posteriori dotem non expressa quantitate promiserit, cui fundum tradidit, tacita emptio contrahitur, fundusque pro mille æstimatus habetur, de quo Merlin. à num. 31. Menoch. num. 7. Mantic. de tacit. convent. lib. 12. tit. 28. n. 8. Idem juris erit, si eadem res, quas marito æstimatas in dotem concesserat, secundo viro simpliciter tribuit, nulla taxatione præmissa. Trentacinq. n. 8. Merlin. num. 34. Giurb. ad consuet. Messan. cap. 15. gloss. 5. num. 13.

Ad Num. 2.

7 Si res æstimata transferantur cum pacto ut maritus eas reddere debeat his modis, & formis, quibus sunt traditæ, emptio nihilominus earumdem facta intelligitur, ac vir pretium persolvens liberabitur. Trentacinq. n. 12. Mantic. num. 6. Sed hanc sententiam valdè periculosam asseruit Merlin. num. 26. & 27. à qua recedunt Petr. Barbosa in l. æstimatis, num. 31. solut. matrim. Fontanell. num. 33. qui distinguunt, nam si promiserit vir res dotales eisdem formis restituere, emptio non contrahitur: secus si dotem ita reddere polliceatur.

Ad Num. 3.

8 Cum æstimatione rerum dotalium ad diversum finem fieri soleat, per illam non inducitur emptio quoties ex conjecturis deprehendatur aliam fuisse D. de Faria Covar. Encl.

mentem contrahentium: quapropter dos inæstimata reputabitur, quamquam rebus dotalibus pretium assignetur. Menoch. n. 15. Trentacinq. sup. lib. 3. tit. de iur. dot. resol. 1. n. 24. Merlin. de pignor. lib. 1. quæst. 19. num. 11. Giurb. sup. gloss. 1. num. 19. Mantic. num. 17. Tusch. lit. E. concl. 672. num. 39. Fontanell. n. 30. vers. Dixi quod, Fachin. d. cap. 74. vers. Nec obstat, & alii per plures apud Amat. variar. resol. 49. num. 5. Hinc est, ut si saltem per semiplenam probationem appareret æstimatione ad alium effectum facta, non præsumitur dotalium bonorum venditio. Fontan. ubi proximè, Merlin. num. 107. Ex quibus conjecturis videatur æstimatione adhibita ad alium finem, & non ut emptionem operetur, jam liquebit per subsequentes resolutiones.

Ad Num. 4.

Quoties convenit, ut extincto matrimonio, res dotales æstimatae pro eodem reddantur pretio, nec dos æstimata, nec emptio contracta censetur. Menoch. num. 16. Merlin. num. 12. Trentacinq. n. 20. Mascard. de probat. concl. 663. num. 17. Tusch. num. 22. Cancr. variar. part. 1. cap. 9. num. 122. vers. In ista materia, Mantic. num. 19. Petr. Barbosa n. 35. August. Barbosa collect. l. Quoties, n. 3. C. de iur. dot. De hujus conventionis effectu inferius agendum, num. 19.

Ibi: Tenetur tamen maritus.

Ex pacto proximo maritus obligatur ad rerum dotalium deteriorationem, etiam quæ evenerit levissimâ culpâ, ut visum est Paulo Castrensi, cui noster Præses ad stipulatur. Menoch. num. 17. & alii ex pronuper laudatis assentiuntur. Verùm meritò contrâ tenet Petr. Barbosa num. 36. nam ex natura contractus vir solum de levi culpa tenetur, non de levissima, ut D. Covar. hic docet. Petr. Barbosa n. 35. Molin. d. disp. 426. n. 2. quod effugium inventum constat ob difficile Javoleni responsum in l. In iis. 67. §. Mancipia, ff. solut. matrim. de cuius interpretatione mox disserendum. Sed nullo jure, aut probabili ratione fulcitur, quod maritus ex præfata pactione strictius obligetur.

Nec urget si quis dixerit, quod si maritus non astringeretur magis quam secundum naturam dotalis contractus, pactum illud nihil operaretur; nam factis

tis pactum operatur, cum per ipsum apparuerit dotem non tradi æstimatam, quo sublato, æstimatio proculdubio faceret emptionem, ad quem effectum fuit additum, non ut virum ita obligaret, ut detrimentum ex levissima culpa in rebus dotalibus sustineret.

Verf. Unde inferitur ad intellectum.

12 Non pauci in percipiendo intellectu dicti §. Mancipia, insudavere, quos laudat Petr. Barbosa num. 36. cui labori & ipse sedulus incubuit, & communiter placet quod D. Covarruvias hic tradidit, ut scilicet maritus non teneatur, si mancipia dotalia absque ulla ipsius culpa perirent; nam etsi Consulutus expresserit, periculum mariti esse, id ita accipi debet, modo aliqua culpa, vel levissima ejus intercesserit: quod roborari poterit ex singulari textu, juncta glossa finali in l. Opus 39 ff. locat.

13 Verum enimvero insitari nequit, quin per præfatam interpretationem vis inferatur textus literæ, ideo aliquandiu remorari nos oportet. Ait Javolenus: Mancipia in dotem æstimata accepisti, pactum conventum deinde factum est, ut divortio facta, tantidem æstimata redderes: nec de partu dotalium ancillarum mentio facta est. Manebit, inquit Labeo, partus tuus, quia is pro periculo mancipiorum penes te esse debet. Constat ex contextu, mancipiorum periculum absolute ad virum spectare, etsi interveniret conventio, ut pro eadem æstimatione, separato conjugio, redderentur, cum contrarium jure comperit apud omnes habeatur: quapropter Castrensis à proprietate verborum recedens, proximè traditam solutionem excogitavit de levissima culpa mariti, quem rectè impugnat Petr. Barbosa, cum periculum ad aliquem spectare censetur, si casibus fortuitis sit obnoxius: & quoties aliquis periculum suscipit, ad damnum etiam casu contingens obligatur, l. Si rem 19. §. Si cum mihi, de præf. verb. Pichard. in §. Item is cui, Inst. quib. mod. re cont. oblig. num. 53. Petr. Barbosa ubi proximè. Inde res post perfectam venditionem extincta emptori petit, etsi culpa ejus non interveniret, ut de peric. & comm. rei vend. §. Cum au. rem. Inst. de empr. & vendit. Inde res quælibet domino suo perit absque facto, seu culpa ipsius, l. Incendium 11. c. si cert.

petat. l. Pignus 9. de pignor. assign. l. 20. tit. 13. p. 5. quod & innumetis roborari poterit.

Hoc eo vel maxime in specie dicti §. Mancipia, locum debet habere, quia agitur de acquisitione partus ancillæ, quæ in conflictu edendi naturaliter mortis exponitur periculo, quod nisi suscepisset maritus, non tribueretur commodum nati ex ancilla: unde liquet Javolenum culpæ levis, aut levissimæ viri non meminisse, sed de proprio periculo cogitasse, ut partus dominium ad maritum attinere decideret, juxta rationem naturalem legis secundum naturam 10. de reg. jur. Alioqui admittitur Castrensis opinio, evidens posset iniquitas resultare. Ponamus ex partu ancillam obiisse, superflite filio, hic ex Javoleno luro mariti cederet, uxore jacturam defunctæ sustinente.

15 Quibus perpensis, mihi videbatur in casu §. Mancipia, omne periculum ad virum spectare, unde si ancilla inter emittendum decederet, maritus pretium persolvere cogere, quod etiam præstaret, etsi cætera mancipia casu perirent. Et hæc Javoleni expressa decisio congruit communibus juris principijs; nam dos fuit æstimata, ac tacite celebrata venditio, quamvis pactum adjectum de reddendis mancipijs pro eodem pretio. Ratio est, quia ejusmodi conventio cum supervenerit ex intervallo post dotalium contractum perfectum, ut patet ibi, Pactum conventum deinde factum est; non valuit immutare naturam illius, nec dotem æstimatam ad inæstimatam reducere, ad quod expressa novatio desideratur, quæ in dubio non præsumitur, l. fin. c. de novat. ubi notatur Merlin. de pignor. lib. 2. quæst. 19. n. 48. & 64. Fachin. contror. lib. 12. cap. 74. verf. At hoc dici non potest, qui cum pluribus docent, quod lemel dos constituta, æstimata, sive inæstimata, si permanet, nec immutatur per pactum, ita permaneat, quamquam postea fiat ejus æstimatio, quæ non facit emptionem, ut faceret si à principio æstimaretur. Mascard. de probat. concl. 663. n. 14. Merlin. num. 63. Petr. Barbosa in l. æstimatis, n. 25. ff. solut. matrim. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 5. gloss. 8. part. 13. num. 36. Menoch. lib. 3. præf. 74. num. 24. Cum igitur à principio dos traderetur æstimata,

æstimata, sic post actum restitit, non obstante illo de restituendis tantidem æstimatis mancipijs: unde nil mirum si periculum maritus sustineat, præsertim cum non implicet & dotem æstimatam retinere, & obligari ad reddenda mancipia, soluto matrimonio pro eodem pretio, ut probat Surd. cons. 225. num. 1.

16 Nec refragat lex Si inter virum 21. c. de jur. dot. qua idemmet deciditur casus, & cavetur, per pactum de reddendis rebus dotalibus æstimatis pro eodem pretio emptionem impediri, ita ut ipsæ maneat dotalis, ac consequenter periculum ad uxorem pertinebit. Cui satisfieri in difficili non est, si constituamus discrimen inter pactum illud in continenti appositum, ac ex intervallo, quod hoc modo fuit additum in §. Mancipia, ut advertit Petr. Barbosa num. 37. Cumque jam æstimatio suam produxisset effectum, mancipiorum scilicet emptionem, dosque æstimata fuisset constituta, hæc non poterunt per pactum postea conventum retractari, sicut nuper ostendimus.

17 At in casu dictæ legis Si inter, à principio convenit inter contrahentes, ut dotalis res æstimatæ viro traderentur cum onere restituendi illas, soluto matrimonio, pro eadem æstimatione: & pactum hoc ita contractum informavit, ut non obstante taxatione, dos inæstimata consisteret, ac emptio non censureret contracta, prout eveniret si id non adijceretur: etenim pacta, quæ contractibus insunt, eis legem, & formam præstant l. Contractus 23. de reg. jur. quem effectum minimè operantur post perfectos contractus ex intervallo addita. Ideo autem conventio illa de restitutione dotalium impedit emptionem, quia eam fuisse mentem contrahentium jure præsumitur, ex eo quod mulier affectionem ad res proprias sic pacifcens demonstravit: unde verosimile non est, ut dominium à se abdicare vellet, illud in virum transferens, quæ sibi dotalia bona conservare cupiebat; nemo enim intelligitur alii cedere quod sibi appetit, l. Non vult 6. de reg. jur. propter quam conjecturam æstimatio emptionem facere non valuit, quoniam ad alium finem intervenisse censetur, secundum tradita n. 8. & ita exprimitur in d. l. Si inter.

18 Ex quibus tandem concluditur, quod pactum de reddendis dotalibus pro eo-

dem pretio, si incontinenti apponatur, tacitam emptionem excludit, dotemque, etsi interveniret æstimatio, inæstimatam constituit, dicit. l. Si inter virum. Sed si ex intervallo adjiciatur, dos quæ antea æstimata fuit data, suam naturam retinet, unde maritum rerum periculum sustinere constat, d. §. Mancipia. Sic, ni fallor, hæc leges, quæ oppositæ putantur, manent absque violentia concordæ.

Verf. Hinc etiam constat.

19 Effectus conventionis de reddendis quæ vir in dotem accepit pro eodem pretio, dissoluto consortio, hic juxta commune Interpretum placitum refertur, scilicet quod res extantes omnino uxori, vel hæredibus illius restituuntur, & si quæ culpâ etiam levissimâ viri deteriores reperiantur, ipse damnum restituitur compellitur. Si vero aliquæ perierint, mulier jacturam patitur, nisi dolo, aut culpâ viri interitus contigerit; nam hic pretium exsolvet secundum factam æstimationem, de quo laudati supra, num. 9. quibus junges Petr. Greg. Syntagmat. lib. 9. cap. 18. num. 2. Fontan. supra, claus. 5. gloss. 8. part. 13. num. 32.

20 Sed ut consequenter ad ea, quæ præmissimus, procedamus, asserere oportet, ex illa pactone maritum non stringi magis, aut aliter ad damnum in rebus dotalibus contingens, quam ex natura contractus teneretur, cum hoc non intendatur per ejusmodi pactum, sed solum rerum dotalium penes uxorem post solum consortium retentio. Igitur aut ita à principio convenit, & dos inæstimata censetur, quia per pactum illud impeditur emptio, & dominii in virum translatio, d. l. Si inter virum, Petr. Gregor. ubi proximè: unde maritus res extantes reddens, cum matrimonium extinguitur, liberatur, nisi aliqua perierint, aut deteriores existant dolo vel culpa levi ipsius, non levissima, secundum contractus dotalis naturam. Aut idem pactum additur, jam perfectio contractu, ac præcedente æstimatione: & tunc periculum omnino ad maritum spectabit, qui æstimatam dotem recepit, prout eveniret, si ea conventio de restitutione rerum dotalium numquam intervenisset. Quæ omnia procedunt juxta regulas contractus dotalis, cum dos æstimata, vel inæstimata recipitur,

l. Plerumque ii. de jur. dot. Molin. de just. & jur. tract. 1. disp. 426. num. 5. & 6. Petr. Gregor. ubi proximè, nihil pacto influente quoad mariti obligationem, licet per illud dos inæstimata fiat, quæ alias æstimata censeretur.

- 21 Cùm de periculo rerum dotalium sermonem habeamus, meminisse oportet, illud incipere à die initi matrimonii, quanquam dos antea fuerit tradita: idemque de earum augmento dicendum, d. l. Plerumque, §. Si ante l. 18. tit. 11. p. 4. ubi Gregor. Lop. gloss. 4. Petr. Barbosa in l. Æstimatis, num. 5. ff. solut. matrim. Molin. num. 8. Dubium tamen est, an inspiciendum tempus contracti matrimonii, solemnitatis nuptiarum, ductionis uxoris in domum, aut copulæ carnalis, de quo Gregor. Lop. In hoc differt tacita emptio, quæ contractui dotali inest, à cæteris; nam in his periculum, & commodum venditione præfecta attinet ad emptorem, sicut prænotatur num. 13. Sed emptio, quæ per æstimationem fit, habet tacitam conditionem, sicut ipsa dotis constitutio, si nuptiæ sequantur, sine quibus illa nequit consistere. Dixi variar. lib. 1. cap. 7. num. 15. Est & aliud discrimen, nam ex hac venditione gabella non debetur, l. 35. tit. 18. lib. 9. Recop. ubi Azev. num. 4. Molin. sup. num. 12. Lassart. de decim. vendit. cap. 20. num. 36. Bolaños commerc. terrest. lib. 1. cap. 14. num. 29. quod procedit etiam post promissam pecuniam in dotem fundus, vel res alia datur in solutum: & ita tenet Azeved. contra Lassart.

Verf. Secundo deducitur.

- 22 Quoties res, præmissa æstimatione, in dotem traduntur ea conventionione, ut ipsæ res dotales, rescisso matrimonii vinculo restituantur, habita ratione augmenti, ac diminutionis, nec æstimatio facit emptionem, nec dos æstimata censetur. Greg. Lop. in l. 9. gloss. 2. tit. 11. p. 4. Tusch. lit. E. concl. 672. num. 24. Trentacinq. variar. lib. 3. tit. de jur. dot. resolut. num. 21. Merlin. de pignor. lib. 2. quæst. 19. num. 76. Menoch. lib. 3. præf. 74. num. 18. Mant. de tacit. convent. lib. 12. tit. 28. num. 19. Petr. Barbosa sup. num. 40. August. Barb. collect. l. Si inter virum, num. 3. C. de jur. dot. cuius pactiois effectus est, ut si res percant, aut deteriorerent, detrimentum uxor sustineat: si augetur, commodum sentiat, nisi

dolo, aut culpa viri interitus, vel deterioratio contingat, qui damnum resarcire tenebitur: sicut & impensas repetet, si quas fecerit in rerum augmentum. Vult D. Covar. & alii ex præcatis sentiunt, propter pactum virum præter contractus dotalis naturam etiam ex levissima culpa obligari, quod displicet ex perpenis supra, num. 10. & 20.

Verf. Tertio colligitur.

- Cùm pacificetur, ut res in dotem data, etiam æstimata, soluto matrimonio reddantur, nulla emptio contrahitur, & dos ceu non æstimata habetur. Tusch. num. 22. Merlin. num. 27. Menoch. n. 19. Cancr. variar. part. 1. cap. 9. num. 122. verf. In ista materia, Trentacinq. num. 28. Petr. Barbosa n. 29. verf. De his, Molin. num. 13. Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. part. 13. num. 31. Greg. Lop. ubi proximè. Quo casu quoad dotis restitutionem eadem sunt observanda, ac in præcedenti, cùm illud pactum sub hoc semper tacite contineatur, ut D. Covar. inferius nos docet. Sed si quis promiserit eandem dotem restituere, dos ut æstimata reputabitur, & maritus, pecuniâ soluta, satisfacit. Petr. Barbosa num. 31.

Verf. His verò.

- Illis casibus, de quibus pronuper actum est, permittitur viro alienare dotalia, etiam immobilia, consentiente consorte. Trentacinq. num. 28. Merlin. num. 15. Sed aliud probat Petr. Barbosa d. verf. de his; nam cùm ex pactis dos inæstimata constituatur, resque traditæ dotales existant, idem in illis debet observari, quod in aliis simpliciter absque pacto in dotem præstitis, quæ si immobilia sint, nec uxore consentiente per maritum possunt alienari, l. unic. §. Cùm lex, C. de rei usor. act. princip. Inst. quib. alien. lic. vel non. Nec obsistit lex Æstimatis, solut. matrim. quia quondam sub tempus Scævola auctoritas ejus, ex lege Julia licebat fundum alienare dotalem, si uxor consentiret: atque ita decisio procedit, non propter pactum, sed secundum juris communis regulas, quod tunc temporis vigeat, & viguit usque ad Justinianum. Sic eum textum intellegendum Cujac. ad illam, lib. 2. responsor. Scævola. Petr. Barbosa num. 33. Observat Molin. d. disp. 426. num. 11. in corpore Juris

Juris leges reperiri, quæ alienationem fundi dotalis, consentiente uxore permittunt juxta jus antiquum, in quibus dicta lex Æstimatis, numerari debet. De rerum dotalium alienatione Hermod. cum pluribus in l. 22. gloss. 5. à n. 2. tit. 5. p. 5. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 428. Guttier. de juram. confirmat. part. 1. cap. 1. Seraphin. de privileg. juram. privil. 76. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 7. gloss. 3. part. 13. ex n. 14.

Verf. Horum autem trium.

- 25 Ubi dos constituitur rebus æstimatis, cum pacto ut ipsæ soluto matrimonio restituantur, periculum ad uxorem attinet; maritus tamen tenetur, si illius vel levissima culpa damnum contigerit. Quoad periculum ita tenet Petr. Barb. num. 30. nam ut ille ait, cùm res sint dotales, & dos inæstimata, uxoris debet esse damnum, vel commodum ex natura contractus, l. Plerumque ii. de jur. dot. Faciunt notata num. 20. Quoad aliud, scilicet maritum ex levissima culpa teneri, vide tradita supra, num. 10. & 20.

Ibi: Facta simpliciter æstimatione.

- 26 Quoties sic contrahitur, ut res dotales soluto matrimonio restituantur, semper subintelligitur, habita ratione augmenti, & diminutionis. Greg. Lop. in l. 19. gloss. 2. tit. 11. p. 4.

Verf. Quod si hæc.

- 27 Lex 18. aut 19. tit. 11. p. 4. quæ adducitur, nobis favet ad excludendam opinionem Castrensis, & sequacium; nam dum dicit constitutio, maritum teneri propter culpam, accipi debet ita, ut levissimam non comprehendat; nam quoties in lege culpæ fit mentio, de levi intelligitur, quæ inter latam, & levissimam medium tenet. Alciat. in l. Magna negligentia 226. num. 2. de verb. sign. & in l. Rogasti; num. 11. si cert. petat. Ofuald. lib. 16. cap. 7. lit. 2. Petr. Greg. Syntagma. lib. 21. cap. 11. num. 4.

Ad Num. 5.

- 28 Cùm res pretio convento in dotem dantur; ita ut marito electio relinquatur eadem, aut æstimationem, soluto

matrimonio restituere, dos inæstimata permanet, cùm tacita venditio non contrahatur. Molin. num. 13. Trentacinq. num. 25. Fontanell. n. 64. Menoch. n. 20. Merlin. num. 18. Joseph. Ludovif. comm. opinio. tom. 3. tit. de jur. dot. concl. 10. limit. 4. Pro quibus facit quod venditio non valet, si in arbitrium unius ex contrahentibus conferatur; l. In vendendis 13. C. de contr. empt. Greg. Lop. in l. 9. gloss. 2. tit. 5. p. 5. Surd. decis. 114. à princ. Ant. Gom. variar. lib. 2. c. 2. n. 19. Et cùm viro liceat res dotales reddere, vel pretium, ab ipsius voluntate venditio pendet. Contrarium tamen defendit, sic judicatum testatur Mastrill. decis. 194. ubi nostrum Præsidentem pro sua allegat sententia, qui planè prius asseverat, per præfatam conventionem contrahi emptionem, ac deinde subjicit, propriè non esse talem, quia damnum deteriorationis ad mulierem spectat. Sed sustinendo Mastrilli opinionem potest responderi, hoc provenire ex pacto præter naturam emptionis, quæ partium conventionem in contractibus potest immutari, l. Contractus 23. de reg. jur. & quod de contractu emptionis in arbitrium mariti collato objiciebatur, eliditur; nam contractus non est relictus liberæ voluntati mariti, quia statim mansit obligatus ad dotis restitutionem: sed solutio pretii in ipsius electione fuit posita, ut pecuniâ, vel res dotales quasi in solutum redderet.

Verf. Sed in hoc quarto casu.

In casu proximè præcedenti, si res dotales perierint etiam casu fortuito, maritus tenetur ad æstimationem. Fontanell. ubi proximè, Merlin. num. 21. Sed quare vir tenetur de extinctione dotalium, & non ex deterioratione inculpabili, ut tenet Mastrill. num. 3. post D. Covar. hic, nemine refragante; hoc provenit ex natura obligationis alternativæ; nam quoties unum ex promissis dari non potest, alterum omnino debetur, l. Non utique 3. ff. de eo quod cert. loc. l. Si in emptione, §. Si emptio, ff. de contr. empt. Cùm igitur vir res dotales, ac pretium reddere spondet, illis peremptis, hoc præcisè debet. Fontan. n. 68.

Ibi: Possit in hac specie maritum.

Vir ita, ut proximè assertum est, obligatus, poterit dotalia etiam in vita uxore alienare,

alienare. Molin. ubi proxime, Surd. con-
fil. 225. num. 2. Fontan. sup. n. 18. vers. Fal-
lit id quod, & claus. 7. gloss. 3. part. 13. n. 15.
Hermof. in l. 22. gloss. 5. n. 14. tit. 5. part. 5.
Mastrill. n. 12. Sed si vir solvendo non sit
mulieri succurritur, ut infra, n. 45.

Ibi: In dubio quoties in cor-
tractu.

31 Sed si absolute pacificatur, ut conju-
gio separato, res dotales reddantur, aut
pretium, marito electio est, ut quod
placuerit restituatur, l. 19. tit. 1. part. 4. ubi
Gregor. Lop. gloss. 2. Molin. & Merlin.
ubi proxime, Tusch. lit. E. conclus. 672.
num. 11. Fontan. d. gloss. 8. part. 13. num. 67.
regulariter enim in alternatis electio
est debitoris, nisi aliud exprimat, d. l.
Non utique, d. §. Si emptio, l. Plerumque
n. §. fin. de jur. dot. Gloss. in l. Quidam te-
stamento 99. §. Si tibi, de legat. 1.

Ibi: Quod si electio rerum.

32 Si expressim conveniat, ut uxor so-
luto consortio res dotales, aut aestima-
tionem repetat, emptio contracta per
aestimationem non videtur. Tusch. n. 37.
Merlin. d. quest. 19. num. 15. Fontan. ubi
proxime, n. 66. quicquid scripserit contra
Surd. d. conf. 225. n. 1. quem refert Her-
mof. sup. n. 25.

Ibi: Tunc maritus, matrimonio
constante.

33 In casu proximo maritus absque ux-
oris consensu dotalia alienare nequit.
Molin. d. disp. 426. n. 13.

Verf. Quinto, si mentem.

34 Maritus compellitur integrum pre-
tium solvere rerum dotalium, quas aesti-
matas accepit, etiam si per usum uxoris
extinguantur, aut deteriores fiant, velut
vestes, l. Mortis sue 54. §. Res in dotem,
de donat. int. Tusch. d. concl. 672. num. 4.
Cujac. lib. 4. respon. Papin. in d. §. Res in
dotem, Trentacinq. variar. lib. 3. tit. de
jur. dot. resol. 1. num. 21. Petr. Barbosa in
l. Aestimatis, num. 5. ff. solut. matrimo-
n. ubi limitat si invito, vel ignaro marito,
uxor dotalibus utatur, ut habetur in d.
§. Res in dotem: sicut e contratio, si ma-
ritus ureretur rebus inestimatis dota-
libus in proprium earum usum, & per
hoc petent, aut deteriorarentur, ad

nihil teneretur, nisi culpa interven-
rit. Ant. Gom. in l. 50. Tauri. n. 44. in fin.

Apud nos ex generali consuetudine 35
damnum contingens in rebus in do-
tem datis refarcitur, si tempore dissolu-
ti consortii bona eo constante lucrata su-
perint: quod fallit si culpa mariti id eve-
niat. Greg. Lop. in l. 18. gloss. 3. & 8. tit.
11. part. 4.

Ad Num. 6.

Res pondere, numero, aut mensura 36
consistentes, si marito dotis causa sim-
pliciter tradantur; actum intelligitur, ut
in illum dominium transferatur cum
onere restituendi, soluto matrimonio,
tantundem ejusdem generis, & quali-
tatis. Molin. de just. & jur. tract. 2. dis-
put. 426. num. 3. Ant. Gom. in l. 50. Tauri,
num. 43. Menoch. d. pres. 74. n. 11. Gurtier.
de juram. confirmat. part. 1. cap. 1. num. 7.
Merlin. sup. n. 74. Mantic. d. tit. 28. n. 21.
Castill. de usufructu, cap. 4. num. 14. Fon-
tanel. d. claus. 5. gloss. 8. part. 13. num. 4.
Hermof. in l. 22. gloss. 5. n. 28. tit. 5. part. 5.
Sed nisi genus exsolvat, aestimationem
praestare compellitur juxta tempus re-
stitutionis. Ant. Gom. & Molin. ubi pro-
xime, licet tempus traditae dotis inspi-
ciendum opinetur Merlinus. Similiter si
res talis sit, ut servando servari non possit,
et si non aestimetur, marito quartur, cu-
jus est periculum, ut eam valeat absque
uxoris consensu alienare. Greg. Lop. in
l. 21. gloss. ult. tit. 11. p. 4. Gurtier. n. 6. Her-
mof. n. 29.

Ad Num. 7.

Si instrumento exprimat dotem 37
aestimatum tradi, sed de aestimationis
quantitate nullatenus apparuerit, dos
inaestimata reputabitur. Merlin. de pign.
lib. 2. quest. 19. num. 105. Mantic. num. 22.
Fontanell. num. 52. Trentac. n. 16. Her-
mosil. n. 20. Idem post disputationem in
fine hujus numeri tenet D. Covar.

Verf. Nam quod attinet.

Ad intellectum legis Quidam 96. §. Si 38
tibi servus, de legat. 1. consulas Cujac.
in ea, lib. 39. Digestor. Juliani, qui sen-
tit, ibi certam quantitatem relictam;
nam verba illa, usque ad pretium servi,
non sunt testatoris, sed Consulti: unde
non propter incertitudinem legatariorum
pecuniam solvere non cogitur fidei-
commissario,

commissario, sed quoniam sicut per mor-
tem servi privatur commodo legati, ita
fideicommissi onere manet exemptus, ex
regula legis Ab eo 9. C. de fideicommiss.
Ita Cujacius.

Ibi: Quamobrem succedit con-
dusio.

39 Debitor quantitatis respectu certae
speciei, quam praestando liberaretur,
hac extincta ad nihil tenetur, l. 1. §. fin.
ff. Si cui plusquam per leg. Falc. l. Si ser-
vus communis 63. ff. de furt. Bart. in l. quod
te mihi, num. 4. ff. Si cert. petat. Jason.
ibidem, Morl. Emp. Jur. tit. de reb. cred.
quest. 11. n. 2. Cancr. variar. p. 3. cap. 1.
num. 183. Molin. disp. 199. num. 2. Anton.
Gom. variar. lib. 2. cap. 2. num. 22. Gut-
tier. Practic. lib. 2. quest. 136. num. 2. Ma-
tienz. in l. 1. gloss. 8. num. 30. tit. 11. lib. 5.
Recop. Hermof. in l. 34. gloss. 3. num. 4. tit. 5.
p. 5.

Verf. Eadem ratione.

40 De lege Vir uxori 8. de dot. preleg.
videndus Cujac. lib. 7. respon. Papinian.
ubi ait, ideo legatum pecuniae mulieri
praestandum, quia certa quantitas erat
pro mancipiis relicta: alioqui si dotem
testator legasset, servis dotalibus de-
fundatis nihil deberetur. Verum ea lex
ad rem, de qua agitur, nequaquam atti-
net.

Verf. Sed haec septima.

41 Resolvit tandem D. Covar. in qua-
estione de qua supra, num. 37. quod ibi
assertum est, sentiens propter incer-
titudinem pretii dotem inestimatum
censeri: at in contrarium urget, quod
objicitur de dote tradita eo pacto, ut
per arbitros dotalium fieret aestimatio
que praemissa est, quam dotem aestima-
tam haberi, noster Praesul antea nos do-
cuit. Et licet diversus sit casus, diffe-
rentiae tamen ratio nulla reperitur; nam
sicut emptio vitatur per pretii incer-
titudinem, sic etiam sit irrita, cum arbi-
tri per contrahentes electi rei venditae
pretium non constituunt, l. fin. C. de
contr. empt. Si igitur in uno casu favore
dotis sustinetur, ut ipsa ceu aestimata
habeatur, cur non in alio, quandoqui-
dem quoad effectum uterque idem sit.

42 Praeterea ubi manifesta apparet vo-
luntas dotem constituentis, quod esti-
m. D. de Faria Covar. Enucl.

matam eam tradi voluit, aliter nequit
penes maritum persistere, nempe non
aestimata, cum actus ultra intentionem
agentis operari non debeat, l. Non om-
nis 19. ff. cert. petat. His conveniunt tradi-
ta supra, num. 4.

Ad Num. 8.

Dotis aestimatio facit emptionem, li- 43
cet maritus tempore traditionis inopia
laboret, ita ut tunc pretium taxatum
persolvere non valeat. Menoch. d. pres.
74. num. 22. Merlin. de pignor. lib. 2. q. 19.
num. 85. Joseph. Ludovil. Pernf. decis. 89.
num. 14. Trentacinq. variar. lib. 3. tit. de
jur. dot. resol. 1. num. 17. Roland à Valle
conf. 92. n. 23. Fontan. sup. claus. 5. gloss. 8.
part. 13. num. 76. Castill. de usufruct. cap. 4.
num. 8. Petr. Barbosa in l. Aestimatis, n. 26.
solut. matrim.

Contrariam sententiam ceu commu- 44
nem sustinent Mascard. de probat. concl.
663. num. 16. Cevall. comm. cont. comm.
quest. 3. n. 24. Gratian. disceptat. cap. 38.
num. 34. & alii apud ipsos. Sed pro prio-
re facit, quod per aestimationem ven-
ditio celebratur, habita fide de pretio
in tempus dissoluti conjugii: ideo nihil
impedit egestas traditae dotis tempore, ne
dominium cum periculo transeat in vi-
rum, qui in ubetio rem fortunam duran-
te matrimonio poterit pervenire, ac suo
tempus dotalium bonorum pretium res-
tituere, ex quo uxor nullum dispendium
patietur, cui subvenitur soluto matrimo-
nio, si maritus solvendo non sit, ut illic
subjecimus.

Ibi: Quod mulier possit utili rei
vendicatione.

Si maritus, qui aestimatum dotem accepit, 45
sub tempore extincti matrimonii
pretium exsolvere non valeat, legis mi-
nisterio rerum dotalium ad uxorem re-
vertitur dominium, ut utilis rei vendi-
catione eas possit repetere, sive in bonis
mariti, sive apud tertium possessore-
rem reperiantur, postpositis quibuscun-
que privilegiatis creditoribus. Gregor.
Lop. in l. 7. gloss. 4. tit. 11. p. 4. Ant. Gom.
in l. 50. Tauri, num. 44. vers. Quod tamen
intellige. Molin. de just. & jur. tract. 2.
disp. 426. n. 10. Cevall. comm. cont. comm.
quest. 3. n. 27. Fontanell. num. 28. Giurba
ad consuet. Messan. cap. 15. gloss. 1. part. 1.
num. 21. Merlin. num. 97. Pincl. in l. 1.
part. 3. n. 15. C. de bon. matern. Ant. Fab.
H h in

in suo Cod. lib. 5. tit. 7. de jur. dot. defn. 43. Mascard. concil. 619. num. 6. Leotard. de usur. quæst. 5. num. 49. Amat. resol. 49. n. 6. Trentacinq. Petr. Barbosa ubi proximè, & alii quamplures apud Hermos. in l. 21. gloss. 5. num. 32. tit. 5. part. 5. & Aug. Barbosa collect. l. in rebus, C. de jur. dot. quod etiam quoad res mobiles locum obrinet. Merlin. n. 98. Petr. Barbosa in l. 1. part. 5. num. 79. solut. matrim. Fontanell. claus. 7. gloss. 3. part. 13. in fin.

46 Dubium est, an hoc jus rei vindicationis transeat ad hæredes mulieris, vel alios quibus ex stipulatione dos debeat restitui? de quo Merlin. ex num. 99. qui tenet, ad liberos, non ad extraneos successores id privilegium transferri, cum Petro Barbosa ubi proximè, n. 80. Quoad stipulatorem pater mulieris eodem jure utetur ac ipsa; non alii, etiam conjuncti: quod verum erit si matrimonium dissolvatur, filia superstite, ex ratione quam refert Merlin. num. 100. vers. Si verò sumus, Excusio desideratur in bonis viri, ut tertius possessor possit conveniri.

Ibi: Etiam si uxor consenserit.

47 Conclusio præmissa num. 45. procedit licet mulier alienationi rei æstimatæ, quæ per virum celebraretur, consensisset. Petr. Barbosa in l. æstimatis, num. 28. solut. matrim. Aug. Barbosa ubi sup. n. 6. & adnotavi Variar. lib. 1. cap. 7. num. 126. non enim videtur mulier juri suo renunciare, facileque consensum præstaret alienationi de facultatibus mariti confidens, ut sub tempore restitutionis dotis æstimationem dotalium rerum posset percipere.

Ibi: Sed si uxor egerit.

48 Mulier agens adversus tertium possessorem pro re æstimata, quam maritus alienavit, pretio oblato, repellitur. Petr. Barbosa, in l. 1. part. 5. num. 79. vers. Unde necessario, & in d. l. æstimatis, n. 28. Guttier. Practicar. lib. 3. q. 77. n. 13. Morot. de possess. offerent. n. 6. Cevall. sup. n. 36. Aug. Barbosa num. 8. Trentacinq. d. tit. de jur. dot. resol. 1. num. 17. Merlin. sup. num. 101.

49 Aliud juris est, si constante matrimonio, propter mariti inopiam mulier egerit ad dotalium rerum repetitionem contra tertium possessorem, qui pretium exhibens non liberabitur, inter-

est enim mulieris; res potius quam æstimationem consequi, ut ex fructibus matrimonii onera supporterent. Greg. Lop. in l. 34. gloss. 2. tit. 13. part. 5. Guttier. & Aug. Barbosa ubi proximè, Cevall. num. 37.

Ad Num. 9.

Emptionem operatur æstimatio; etsi læsio in pretio contigerit, modò ultra dimidiam non sit. Menoch. lib. 3. præf. 74. num. 27. Mantica, de tacit. convent. lib. 12. tit. 28. num. 24. vers. Sed advertendum, Rolland. à Valle lib. 4. cons. 64. num. 13. vers. non obstat & ultimum, Trentacinq. num. 14. Et licet omnes conveniant, non præsumi emptionem propter inæqualitatem pretii asserentes, tamen contrahitur quanta debeat esse læsio, ne æstimatio suam operetur effectum, de quo Fontanella de pact. nuptial. claus. 5. gloss. 8. part. 13. ex n. 45. Merlin. de pignor. lib. 2. quæst. 19. num. 89. cum seqq. Ant. Fab. de error. decad. 8. error. 9. Fachin. controver. lib. 2. cap. 29. vers. Quo verò ad alteram, Afflict. decis. 270. num. 5. Pinell. in l. 2. part. 1. cap. 1. num. 9. & 18. C. de rest. vend. Ant. Gabr. commun. tit. de empt. conclus. 1. num. 33. qui, & alii sentiunt, quod ubi intervenit læsio non modica, etiam intra dimidiam, æstimatio non facit emptionem, in quo judicis arbitrio locus erit, ex traditis per Menoch. de arbitrar. casu 145. ex n. 2.

Ibi: His accedit Regia lex.

Legem 16. tit. 11. part. 4. desumptam esse constat à lege Jure succursum, §. ult. de jur. dot. & similibus, ut ibi adnotat Greg. Lopez, quæ quidem constitutio supponit emptionem contractam ex voluntate foceri, & generi per fundi æstimationem, quo casu ad supplementum læsionis etiam modicæ devenitur.

Ad Num. 10.

Si mulier minor vigintiquinque annorum nubens immobilia æstimata dotis nomine tradiderit, etiam curatore authore, absque judicis decreto, æstimationem non facit emptionem. Menoch. lib. 3. præf. 74. n. 12. Trentacinq. Variar. lib. 3. tit. de jur. dot. resol. 1. num. 23. Hermos. in l. 22. gloss. 5. num. 23. tit. 5. p. 5. Vide mox adnotanda n. 55. & 59.

Ibi:

Ibi: Tametsi quibusdam.

53 Est apud nos lex 14. tit. 11. p. 4. quæ cavetur ne mulier minor immobilia marito in dotem dedat, nisi judicialis intercedat autoritas: & ita tenent Gregor. Lop. ibi, Petr. Barbosa in l. Si constante, in princ. num. 128. solut. matrim. Menoch. de arbitrar. casu 171. num. 48. Simoncel. tract. de decret. judic. lib. 3. tit. 8. inspect. 3. num. 87. Surd. cum pluribus decis. 278. num. 17. August. Barbosa collect. l. Mulier, num. 2. C. de jur. dot. Verum aliis placet licere mulieri minori absque judicis decreto immobilia, præsertim inæstimata, dotis suæ nomine præstare. Surd. num. 21. Gait. de credit. cap. 4. quæst. 7. n. 535. Merlin. de pignor. lib. 3. quæst. 83. num. 18. Cytia. tom. 1. controver. 29. ex num. 47. Pacifico de Salvan. inter. inspect. 3. cap. 4. num. 159. Et enim per constitutionem dotis inæstimatæ propria alienatio non fit, cum dominium penes uxorem perseveret. Fontanell. sup. claus. 5. gloss. 8. part. 13. n. 20. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 426. num. 2. Cattil. de usufruct. cap. 4. num. 30. Merlin. sup. lib. 2. quæst. 19. num. 10. Leotard. de usur. quæst. 51. num. 43. Doncl. lib. 14. cap. 4.

54 De immobilibus præmissa, pariter in mobilibus pretiosis, quæ servando servari possunt, locum obtinent, tametsi lex regia absolute res mobiles per minorem feminam in dotem sine decreto tradi viro permittat. Gregor. Lop. ibi, gloss. 2. hæc namque à pari procedunt cum immobilibus, ne per tutores abique decreto possint alienari, l. Lex qua tutores 22. C. de admin. tutor. Molin. sup. disp. 224. num. 20. Donell. lib. 3. cap. 12. Trentacinq. sup. lib. 1. tit. de minor. resol. 9. num. 12. & alii apud Aug. Barb. collect. d. l. Lex que, num. 3.

Vers. Quod si rerum immobilium.

55 Mulier minor si immobilia æstimata viro absque decreto dotis gratia tradiderit, poterit soluto matrimonio nullitati suo favore inducæ renunciare æstimationem extorqueret. Menoch. ubi proximè, num. 3. Adverte ad resolutionem infra, num. 59.

Vers. Hanc sententiam ex eo probamus.

Contractum nullum de rebus Eccle. fixæ ob solemnitatis defectum poterit Prælati ad effectum perducere, licet contrahens repugnet. Fontanell. claus. 4. gloss. 13. p. 1. n. 11. Guttier. Practic. lib. 2. cap. 22. num. 9. Surd. de aliment. tit. 8. priv. vil. 56. num. 63. & alii apud Barbos. collect. cap. Ut super, num. 7. de reb. Eccles. Idem de minore docent prælaudati, pro quibus extat lex Non eo minus 14. C. de procur. ubi August. Barbosa collect. num. 2. plures refert: & num. 3. ampliat ad Filicum.

57 Sed nullum in his privilegium verificatur, cum regulariter quoribus nullitas actus, alicujus favore introducta reperitur, ei liceat vitii renunciatione compellere ad contractus, vel actus implementum, nec alius permittitur in ipsum nullitatem objicere. Textus egregius in l. Si duobus 12. §. 1. de bon. possess. cont. tab. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. n. 21. in fin. Surd. decis. 108. n. 4. Cancr. variar. part. 1. cap. 9. num. 86. Menoch. conf. 20. num. 54. Vela dissert. 34. num. 34. & 37. Jafon. in l. Transfatione finitas C. de transact. quod fallit cum lex actui resistit, quia nullatenus vites obtinebit. Surd. ubi proximè, num. 11. Tiraquel. de legib. conubialib. gloss. 8. num. 98. & alii, quos congruit Hermos. in l. 57. gloss. 1. num. 17. tit. 5. p. 5.

Ibi: Sicut contractus dolo.

58 Contractus nullus ex dolo illi causam dante adimpleri debet, urgente dolum passo, etsi dolosus dislenerit. Scaccia de commerc. §. 1. q. 7. part. 2. ampliat. 10. num. 10. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 64. num. 3. Catroc. de deposit. tit. advers. quos act. de pos. num. 12. Guttier. de gabell. q. 9. num. 7. Tiraq. tract. mors omn. solv. part. 7. declar. 1. num. 8. Matieuz. in l. 1. gloss. 1. num. 11. tit. 11. lib. 5. Recop. Fatinac. fragment. verb. Deceptio, num. 34. vers. Et deinde, Surd. d. decis. 108. n. 11. Cancr. sup. num. 87. præter alios, quos laudavi variar. lib. 2. cap. 4. num. 66.

Ibi: Nisi quis dixerit.

59 Sentit D. Covar. hucusque præmissa non procedere, cum non appareat æstimationem rerum dotalium femine minoris facta,

facta, ut alienatio fieret in maritum: & cum in dubio versemur, æstimatorque ad alium finem possit deservire, sicut prænotatur num. 1. ex eo quod non fuit adhibita solemnitas, quæ jure desideratur ad emptionem bonorum immobilium minoris, præsumitur mens contrahentium non fuisse dotem æstimatam constituere, quæquam pretium rebus dotalibus designaretur: quæ conjectura sufficit, ut venditio excludatur. Ita asseritur supra, num. 8. Nec lex præsumit actum velitum, ubi alias legitime geri potest, l. Merito 51. Pro socio, l. Quoties 6. de reb. dub. observat cum aliis in specie Mascard. de probat. concl. 663. num. 10. Unde æstimator creditur intervenisse, non ut faciat emptionem prohibitam, sed ad dignoscendum rerum valorem (quod sine solemnitate licet) juxta legem Si inter virum 22. C. de jur. dot. Cum ergo deficere consensus ad emptionem præsumatur, hic suppleri nequit per uxorem compentem, ut sibi pretium dissoluto consortio persolvatur.

60 Quoties autem constaret, æstimationem fuisse peractam ut emptio contraheretur, tunc quidem observabitur resolutio tradita num. 55, quod uxori probare incumbet, cum sit pro viro pensata præsumptio. At si hic rebus in dotem datis uteretur ut æstimatis, eas sine assensu conjugis alienans, ex modo utendi colligeretur emptionem celebrari contrahentibus placuisse; usus enim, & consuetudo ambiguos contractus interpretatur. August. Barbofa cum aliis in cap. Cum dilectus, n. 8. de consuetud.

Verf. Undecimò illud hoc.

61 Ut æstimator producat emptionem dotalium rerum, fieri debet simul in ipsa constitutione dotis, seu traditione, aut paulò post; alioquin si ex intervallo fiat, matrimonio constante, non censetur dos æstimata, nec contracta venditio, quod obiter animadverti supra, n. 15. & ibi laudatis jungas Tusch. lit. E, concl. 672. num. 43. Greg. Lop. in l. 18. gloss. 2. tit. 11. p. 4. Trentac. variar. lib. 3. tit. de jur. dot. resol. 1. n. 19. Gratian. disceptat. cap. 38. num. 31. August. Barbofa in collect. l. Quoties, num. 3. C. de jur. dot. Idque ampliat ex mente D. Covar. hic, quæquam expressè conveniret, ut res ad emptionem æstimarentur. Azeved. in l. 35. n. 12. tit. 18. lib. 9. Recop. Quau-

do fiat ex intervallo, in judicis est arbitrio. Fontan. claus. 5. gloss. 8. part. 13. num. 37.

Verf. Duodecimò, ne quem.

Licet res æstimatæ præsentibus non existant, facit tamen emptionem æstimator. Menoch. lib. 3. pres. 74. num. 9. Trentacinq. num. 14. venditio enim vera contrahi potest, et si res quæ venditur, absit, l. 8. tit. 5. p. 5. ubi Greg. Lop. gloss. 2. & Hermol. in addit. num. 1. l. 1. C. de contr. empt. & ibi August. Barbofa collect. num. 1. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. num. 8.

Ibi: Siquidem & in vera venditione.

Dominium non quæritur emptori rei emptæ, perfecto contractu, nisi traditio subsequatur, l. Clavibus 74. de contr. empt. l. Si pater 8. C. de action. empt. l. Qui tibi 6. C. de hered. vel act. vend. l. Servum emptor 27. C. de rei vendic. l. 46. tit. 28. p. 3. ex qua constat ad domini translationem etiam pretium persolvendum, nisi aliàs sit venditori satisfactum per fidejussores, vel pignora, aut habita fides de pretio, l. Quod vendidi 19. l. Ut res 55. de contrahend. empt. §. Vendite, Inst. de emptio. nec sat est venditori pretium tradi, nisi pecunia fiat accipientis, l. Ex empto 11. in fin. princip. de act. empt. Greg. Lop. in d. l. 46. gloss. 2. Mozz. de contract. tit. de emptio. cap. de substans. empt. num. 8. Ant. Fab. in rati. ad d. l. Exempto, ubi rationem reddit, cur venditor similiter non teneatur rem emptoris facere.

Ibi: Imò ipse cenfeo.

Res æstimatæ in dotem concessæ non transferuntur in viri dominium, nisi traditione interveniente, d. l. 46. Partit. Ant. Gom. in l. 50. Lauri, num. 42. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 6. gloss. 1. p. 1. num. 2. Petr. Barbofa in l. De divisione, num. 1. verf. Inferitur etiam, solut. matrim.

SUMMARIUM.

1 Fiscus potest extorquere pecuniam per suum debitorem creditori posteriori solutam.

2 Amplia

- 2 Ampliatur, licet pecunia sit bona fide consumpta. Quid in aliis privilegiatis, num. 9.
- 3 Utrum hoc sit speciale in Fisco, vel commune cuilibet anteriori creditori.
- 4 Quid si pro debitore Fiscus alius solverit privato creditori posteriori, num. quid si fisco pecuniam sic solutam valeat avocare.
- 5 Quid si privatus posterior creditor rem quam a debitore Fiscus in solutum accepit, vendiderit, ipsaque apud emptorem perierit.
- 6 Ad interpretationem legis pecunia, C. de privil. Fiscus, triplex quæstio proponitur.
- 7 Utrum præstatum Fiscus privilegium competat aliis creditoribus privilegiatis, & num. 8. & 10.
- 11 An creditor omnis hypothecarius revocet solutionem pecunie factam posteriori. Affirmativa multisariam limitatur, num. 15.
- 12 Pecunia quando censetur bona fide consumpta, ut cesset solutionis revocatio, & num. 17.
- 14 Utrum inter chirographarios creditores avocatio pecunie solute concedatur ob privilegium, & n. 15.
- 16 Quæ de avocatione pecunie premituntur, absque distinctione procedunt, si ve posterior creditor sit ex causa onerosa, si ve lucrativa.
- 17 Creditor ex causa lucrativa cogitur restituere antiquiori pecuniam a communi debitore acceptam, quatenus ex illa locupletior reperitur.
- 18 Creditor posterior ex causa onerosa non astringitur ad restitutionem pecunie perceptæ a debitore, exigente anteriore creditore ex causa lucrativa.
- 19 Creditor, superato tertio possessore rei hypothecata, potest petere ut res distrabatur, ut ex pretio sibi satisfiat, & quomodo judex procedere debeat.
- 20 Revocatio solutionis ut fiat, nihil refert an pecuniam quæserit debitor quocunque tempore, ante, vel post primam obligationem.
- 21 Donatio omnium bonorum an subsistat jure communi, & regio nostro.
- 22 Donans omnia bona sua præsentia, & futura, constituens se pro donatario possidere, quæ postea ipse comparaverit, etiam quoad possessionem transfert in eum cui donavit.

23 Interpretatio legis finalis, §. Et si præfatam, verf. Sin verò hæredes, C. de jur. deliber. & n. seqq.

26 Utrum in foro conscientia peccent, & ad restitutionem teneatur creditor ac debitor, ubi solutio sit non servato juris ordine, ac prelatione, remissive.

CAPUT XXIX.

Fiscus potest avocare pecuniam per suum debitorem alii creditori posteriori solutam. Alfar. de offic. Fisc. gloss. 16. privil. 11. num. 153. Amat. quæst. forens. part. 2. resol. 51. num. 24. Gurtier. Practic. lib. 3. cap. 100. num. 2. Merlin. de pignori. lib. 4. quæst. 28. n. 23. Roderic. de ann. redditib. lib. 2. q. 19. n. 23. Marefcot. variar. lib. 2. cap. 36. num. 6. Flor. Diaz. variar. lib. 1. quæst. 6. n. 18. Gait. de credit. cap. 4. num. 1303. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 5. gloss. 8. part. 7. num. 63. Peregrin. de jur. Fisc. lib. 6. cap. 6. n. 6. Petr. Barbofa in l. 1. part. 6. n. 23. ff. solut. matrim. Trentacinq. variar. lib. 1. tit. de jur. fisc. resol. 7. num. 1. Parlad. quotid. lib. 2. cap. fin. part. 5. §. 3. n. 45. Bolaños commerc. terrestr. lib. 2. cap. 15. num. 10. Limitatur si ad penam egerit. Gait. num. 1310.

Quod ita verum est, quamvis posterior creditor pecuniam, quam percepit, bona fide consumpserit, modò Fiscus ex bonis debitoris, quod sibi debetur, consequi non valeat, ut præfati observarunt: sed viâ ordinatiâ agendum tenet Parlador. num. 46. de quo tamen consulendus Alfar. supra, n. 55. cum seqq.

Hoc jus adimendi pecuniam posteriori creditori communiter inter fisci privilegia recensetur; sed non desunt qui inficiantur, opinati cuique anteriori creditori idem jure communi concessum. Petr. Barbofa num. 24. Merlin. ubi proximè, quod an verum, ex dicendis apparebit. Illud fisco competit adversus creditorem etiam ex causa onerosa, sicut inferius adnotabitur, nisi hic sit pariter privilegiatus, ut dos, quam eodem jure potiri receptum habebat, de quo paulò post Merlin. n. 35. Gasp. Thefaur. quæst. forens. lib. 2. q. 16. num. 6. Gurtier. n. 1. Gait. n. 1314.

Quæritur si quis pro amico, ne in vincula publica detruderetur, privato creditori pecuniam persolverit, num possit fisco vel alius privilegiatus posterior tempore, aut jure, eam revocare? Et negativam sententiam amplectendam

Hh 3 esse